

USPOMENI NA DON IVANA DELALLEA

Svećenik i arheolog dr. Ivan Delalle (1892 – 1962) autor je knjižice *Trogir. Vodič po njegovoj historiji umjetnosti života* tiskane davne 1936. godine.

Taj se vodič općenito smatra jednim od najboljih i najiscrpnijih vodiča dalmatinskih gradova. Još uvijek služi kao pristupno djelo za proučavanje trogirске baštine. Stoga je ovo novo izdanje bilo upravo neophodno.

Publicistički, literarni i znanstveni prinosi don Ivana ostaju kao građa i otvoreno štivo; na raspolaganju su, dakako, i onima koji ga nisu poznavali. Osobnosti se, međutim, ne iscrpljuju u pismenoj ostavštini. Ni fotografije nisu dostatne. Jer, don Ivan Delalle bio je samosvojan i nesvodljiv, kao i sam Trogir s kojim ga na neki način identificiramo.

Vizualnoj raščlanjenosti povijesnih naselja odgovarala je socijalna složenost; u malom prostoru živjele su različite klase: iste zidine branile su istančanog humanista i nepismenoga težaka.

Palimpsesti ispisani u uličnom rasteru, na jedrima zidova s grbovima, natpisima ili ornamentima,

imali su analogiju u kulturnim preslojavanjima, u mentalitetima, narječju, bilingvizmu, stilovima ophođenja... Takve su sredine mogle iznjedriti slikovite i slojevite osobnosti.

Don Ivan Delalle rado je zalazio u potleušice u zagorskim selima, i to ne samo za blagoslova kuća: bio je dobrodošao uz kamin u težačkim kućama, u kužinama obrtnika, ali i u građanskim i plemićkim salonima.

Iskreno pobožan veselio se svijetu: ljudima, kra-jolicima, kulturnim tvorevinama... Za tankočutne naravi smaragdi, rubini, safiri, dragulji na obrednim predmetima nisu manje lijepi od zelenila borja, maslinika, od koraljnih boja usana, sjaja vina, od plaveti plićaka. Religiozni doživljaj svijeta isprepleo se kod don Ivana s estetskim.

Za oduševljenje don Ivanu je bila dovoljna boja neba, ugođaj pazara, sama pomisao na nadnevak, jer ga prisjeća na sveca koji se taj dan štuje.

Ponesene osobnosti do u starost sačuvaju dječaku svježinu. Takvog i pamtim don Ivana: nasmijanog i oduševljenog.

Imao sam sreću da sam ga poznavao. Njegova prisutnost, nakon više od četiri desetljeća od smrti, ne svodi se tek na povremena prisjećanja. S godinama mrtvi ne samo da se ne zaboravljaju, već su, štoviše, u (pre)zrelo životno doba sve prisutniji, kao da se vraćaju nakon mladenačkih stremljenja prema budućnosti.

Od uspomena na don Ivana naj snažnije su one vezane uz blagdan Sv. Ivana Trogirskoga što se slavi 14. studenoga.

To je vrijeme beskrajnih kiša. Služba u *žežin* dan prije blagdana odvija se noću u Katedrali. Pred zoru, u stanci između beskrajnih služba Božjih, dolazili smo u sakristiju čestitati don Ivanu imendan.

S blijeđenjem noći išlo se na pazar, koji je iz godine u godinu postajao sve mršaviji, uostalom kao i vjernačka zajednica.

Don Ivana u pamćenju spajam s Katedralom, s njezinim ugodajima, s korskim klupama, sa sakristijom, s kadom tamjana, s dimom žeravice što se stavlja u kadionicu.

Prisjećam se difuznog svjetla što dopire kroz prozore u sakristiju užurbanim sakristanima i svećenicima koji odijevaju raskošne halje pred velike mise.

Druga slika don Ivana ukazuje mi se na Žudiki – u parku, na jugoistočnom rubu grada – otoka, uz more, njegov lik naočita svećenika, odjevena kako pristoji – u crno, zagledanog prema istoku, spram zimskom uzburkanom moru koje polijeva preko ruba obalu i izbacuje u lokvama komadiće »šuvra«, poneku kost od sipe. More vraća – nabacuje i izbacuje, kao i osobna i grupna memorija.

Vrijeme je bilo jako važno za don Ivana. Godišnja doba »marčanske bure«, »pašjunska juga« nisu bila za njega tek topos melankolije, ili pak ushiti u svezi sa satima dana i danima u godini.

Žalio se ponekad, onako nujan, kako ne može pisati zbog loša vremena. No, vrijeme je za tog es-teta i svećenika, stručnjaka za liturgiju, dakako i vjerska kategorija sa sakralnim razdiobama godine: adventa, korizme, poklada, blagdana, uz dnevnu molitvu, čitanje časoslova, s prisjećanjem na blažene i svete ispovjednike i mučenike.

Arheološka i liturgijska znanja nadovezivala su se na zasićenu povijesnu semantiku Trogira, Katedrale, crkve, biblioteke, sakristije...

Prijateljstvo s Emanuelom Vidovićem, o kojem je pisao članke i kataloge, povezivalo je, među ostalim, iste afinite, ista duhovna ozračja.

Trogir im je bio rodni grad. Mjesto duhovnoga oblikovanja. Povezivala ih je i poezija pjesnika sumraka, simbolizma, atmosfera talijanskog slikarstva krajolika satkanih od obojenih mrlja.

Don Ivan je imao poseban osjećaj za mjesta uspomena, bili to prepuni ormari sakristije s pozlaćenim moćnicima, pokaznicama, kaležima, seoske crkve, ili pak groblja s čempresima, perivoji, ulice....

Uspomene su obojene; od stvari i predjela šire se ozračja, plutaju slike, preslojavaju se patine, ljušte se boje, rune se žbuke, šire se mirisi, dopiru zvonjave zvona....

Don Ivan Delalle imao je svoja posebno draga mjesta: mlinice uz jezero na izvoru Rike u Blatu – Pantanu kod Trogira, selo Plano i obližnje Bijaće s crkvom Sv. Marte, ruševine Salone, Marjan i groblje Sustipan u Splitu... To su bila mjesta šetnji, izleta s prijateljima, teme njegovih eseja.

Zapamtio je raspad Austro-Ugarske monarhije. Doživio je dva svjetska rata, komunističku revoluciju, sekularizaciju, industrijalizaciju... Raspada se njegov *Piccolo mondo antico* (u pismima spominje ovaj naslov poznate knjige talijanskog dekadentista Antonia Fogazzara); rastaču se zapravo pramenovi srednjovjekovlja što su se zadržali do 20. stoljeća.

Propadaju do tada nedirnuti krajolici i ambijenti. Razlažu se i društveni krajobrazi.

Povijest je za don Ivana bila tek kulturna baština, literatura i nostalgija, ali nikako program za budućnost. Nastojao je oko boljitka svoga grada, veselio se napretku turizma, brodogradnje...

Don Ivan je bio istinski intelektualac i do u stare dane pratio je kretanje duha epohe, tražio je nove knjige i časopise. Čitao je i Arnolda Toynbeea. Vjerovao je u ekumenizam. Riskirao je tipičnu hrvatsku sudbinu Filipa Latinovicza vrativši se iz Rima s titulom doktora arheologije u skućeni Trogir. Spašavao se pisanjem, poznanstvima, dopisivanjem, putovanjima po zemlji i svijetu o čemu je ostavio izvješća u putopisima i pismima.

Ipak, najviše je pisao o Trogiru, posebno o Katedrali. Imao je mašte i moć vizualnog predočavanja; vidio je tako i kanonike koji su prije njega sjedili u korskim klupama.

Sugestivan u pričanju mogao je i druge povesti u srednjovjekovni benediktinski skriptorij, na ulice i trgove napučene sugrađanima iz prijašnjih epoha.

Povijest svog grada znao je po izvorima (bio je osobito upućen u matične knjige), ali i po tada još

živim predajama koje je nastojao održati i prenijeti drugima.

Oduševljavao se Radovanom o kojem je pronijetljivo zapisao: *Ljubio si alegoriju, red, broj, simetriju. Bio si familijaran s teologijom, Biblijom i liturgijom....*

Između dva svjetska rata don Ivan Delalle djelovao je kao jedan od istaknutijih djelatnika u kulturnom životu Splita. Držao je predavanja, otvarao izložbe, pisao članke u onodobnom tisku.

Bio je i inače zaslužan za kulturni život Dalmacije, za održavanje govora o umjetnosti, o slikarstvu posebno.

Obilnost don Ivanova pisanja i dopisivanja u vezi je s bujnošću njegove duše, s potrebom da se dijele doživljaji i ushiti, da se razagna čamotinja samoće.

Prijatelju Vladimiru Rismondu iz Splita spominje u pismu *solitudo bonorum et honestorum studiorum*. Dopisivao se s mnogim poznanicima i prijateljima, s intelektualcima i umjetnicima.

Mnoge je upoznao u Trogiru kojim se hodočastilo. Bio je na usluzi svima koji su istraživali i slikali trogirске ambijente. Blagodaran, kakvim ga je Bog stvorio, rado je pomagao (slikarima je, kad je trebalo, nalazio jeftiniji smještaj), nudio je svoje znanje i svoje knjige.

Posmrtno ga još i danas slijede simpatije, što potvrđuju i brojni prilozi objavljeni u trogirskome *Vartlu*.

Ivo Babić